

Handlingskloket eller värderingar?

av Bengt-Åke Wennberg

Politikens luftballonger

Vad som styr individers agerande är deras handlingskloket (fronesis).

Försök att få individer att ändra sina värderingar är fruktlösa om handlingskloket säger något annat

En sak jag funderat på efter gårdagens stora val debatt är att man fokuserar så på värderingar. Jag har lärt mig att åsikter och uttalanden består av två kombinerade led – värderingar och trossatser (hur man tror att människorna i samhället fungerar och egentligen kan fungera). Jag har också lärt mig att värderingar – vad individer sätter värde på – inte skiljer sig så mycket åt. De kan emellertid formuleras på många olika sätt. Det finns många undersökningar på det. Vad som skiljer människor åt är således inte deras grundvärderingar utan vad vi tror om hur det blir som det blir när vi gör som vi gör.

Jag måste tyvärr säga att de trossatser om människor och mänskliga samspel – alltså inte värderingar – som låg under partiledarnas uttalanden var ganska föråldrade. Det är som om våra partiledare inte lärt något på de senaste fyra decennierna. Orly håller fast vid en gammal doktrin om att samhällets struktur kan göras ansvarig för fattigdom och lidande. Wetterstrand håller

fast vid en gammal tanke att bara man vill tillräckligt mycket så lyckas man. Sahlin lutar sig mot att med större resurser så kan problemen lösas. Björklund tror att mätningar med betyg skapar motivation att lära. Reinfelt är fast i att människan kan ses som en "economic man" – det skall löna sig att arbeta. Om det bara lönar sig så kommer alla att anpassa sig till vad staten vill. Vi vet alla från egen erfarenhet att det inte fungerar så. Det känns därför inte som om man kan lita på att våra partiledare vet vad de talar om när det gäller mänsklig handlingskunskap.

[I dagens GP](#) så recenseras en bok om Olof Palme av Henrik Berggren. I denna recension hänvisas till att Henrik Berggren för fram en tes – som jag helt delar – nämligen att utformningen av den svenska välfärdsstaten **är en unik mekanism för att hantera spänningsfältet mellan viljan till individuell suveränitet och den obönhörliga nödvändigheten att ingå i ett samhälle.** Denna inriktning har således en lång svensk politisk tradition. Intressant nog visar sig denna tradition i Ingehart och Welzers WorldValueSurvey där Sverige har en unik position.

Vad som också framgår av WVS är att det **inte** i första hand handlar om värderingar utan om både enskilda och gemensamma kunskaper om **hur man som individ kan vara med att skapa ett sådant samhälle** och vilka regelsystem som då är lämpliga och vilka som är olämpliga.

Eftersom jag sysslat med just denna kunskapsgenerering och kunskapsspridning sedan länge blir åtminstone jag väldigt orolig när jag inte hör den minsta lilla protest när man försöker inbilla oss att det bara räcker med att vi väljer en regering med "rätt" **värderingar** så fixar det sig.